

6. Юрій С.І., Стоян В.І., Мац М.Й. Казначейська система: підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 590 с.
7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
8. Савчук Н. В. Бюджетні пріоритети України у контексті суспільного вибору: моногр. К.: КНЕУ, 2014. 325с.
9. Асадчев В. М. Трансферти в системі міжбюджетних відносин: автореф. дис. канд. економ. наук: 08.04.01. К., 2003. 20 с.

Дорожинська Діана Іванівна
ст. гр. Фмз-11, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Державний борг, як результат руху позичкового капіталу у системі державного кредиту, став постійною складовою державних фінансів і важливим інструментом макроекономічного регулювання. Як фінансова категорія державний борг виконує своє суспільне призначення – розширення фіскальних можливостей держави за рахунок використання кредитних інструментів, що реалізується у збалансувальній та контрольній функціях. Державний кредит виступає джерелом покриття бюджетного дефіциту, тобто за його рахунок відбувається збалансування доходів та видатків бюджету. Таким чином, за рахунок державних позик збільшуються можливості держави для задоволення загальносуспільних потреб, котрі недоцільно чи неможливо фінансувати за рахунок податків.

Вченими подаються досить різнопланові визначення державного боргу. Зокрема, Ватаманюк З. І. зазначає, що державний борг відображає результат взаємозв'язків органів державної влади із юридичними та фізичними особами (як резидентами, так і нерезидентами), владними органами інших держав та міжнародними фінансово-кредитними організаціями щодо формування фонду позичених ресурсів з метою задоволення державних потреб [2, с. 18]. Американські вчені К. Макконелл і С. Брю розглядають державний борг як «суму нагромаджених бюджетних дефіцитів мінус надлишки» [5, с. 457]. Вітчизняний фінансист В. Опарін подає досить лаконічне трактування: «державний борг – це сума заборгованості держави своїм кредиторам» [6, с. 177]. Наведена дефініція є досить загальною та не відображає ні форм заборгованості, ні причини її виникнення. Український вчений В. Козюк визначає державний борг як загальну суму емітованих та непогашених позик із нарахованими відсотками, включаючи прийняті державою на себе у відповідний спосіб зобов'язання [4, с. 11]. Дане визначення є

більш вичерпним та підкреслює, що державний борг може виступати не лише у формі державного кредиту, на чому наголошує більшість учених, але і у вигляді інших зобов'язань держави.

Згідно із наведеним у Бюджетному кодексі України визначенням державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави із повернення отриманих і непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, які виникають унаслідок державного запозичення [1].

Таким чином, державний борг можна визначити як суму прямих договірних зобов'язань держави перед економічними суб'єктами (резидентами та нерезидентами). Державний борг виникає в результаті здійснення запозичень у грошовій формі, прийняття боргів інших економічних суб'єктів, готівкового або безготівкового випуску боргових зобов'язань.

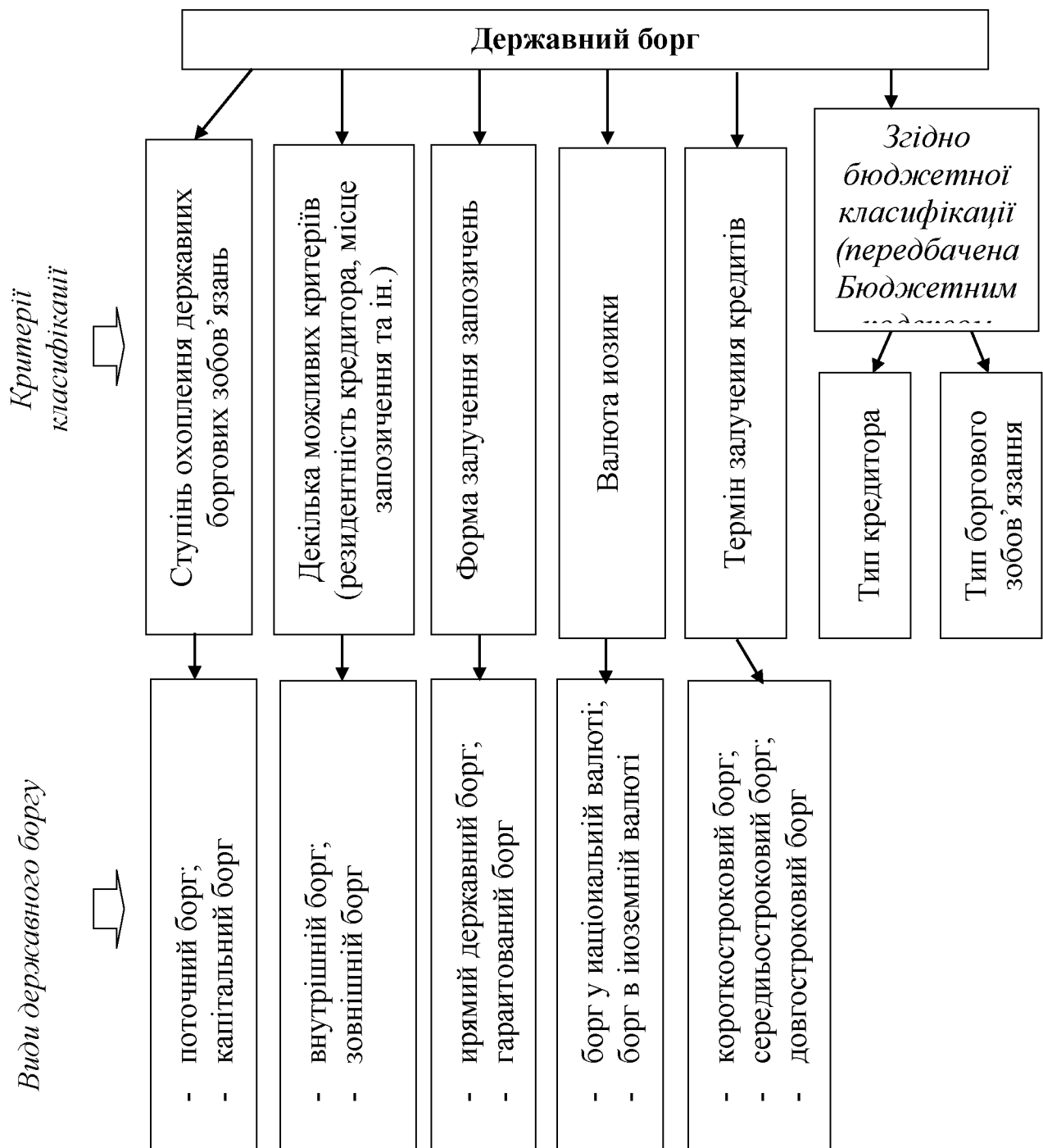
Державний борг можна класифікувати за рядом критеріїв (див. рис. 1). Необхідність такої систематизації обумовлена потребою структурування державного боргу для проведення моніторингу та оцінки рівня боргової безпеки держави, що є передумовою здійснення ефективного управління державним боргом.

За ступенем охоплення державних боргових зобов'язань виділяють поточний та капітальний державний борг. Поточний борг трактують як суму заборгованості, яка підлягає погашенню у поточному році, та належних до оплати у даний період відсотків за всіма випущеними позиками. Капітальний борг визначають як загальну суму заборгованості та відсотків, котрі мають бути загально сплачені за позиками.

Державний борг поділяють також на внутрішній і зовнішній. Ознака такої класифікації не є чітко визначено. У світовій практиці застосовуються наступні критерії для поділу боргу держави на зовнішню та внутрішню складові: резидентність кредитора; місце запозичення; валюта позики; тип боргового зобов'язання; поєднання кількох ознак.

Держави самостійно визначають ту чи іншу класифікаційну ознаку та законодавчо її закріплюють.

За формою залучення позик державний борг поділяють на прямий та гарантований державою борг. При цьому, прямий державний борг відображає обсяг запозичених ресурсів, що надійшли безпосередньо у розпорядження уряду. Такі запозичення в основному здійснюються з метою фінансування дефіциту бюджету, можуть також здійснюватись для підтримання національної валюти, сальдо платіжного балансу, поповнення золотовалютних резервів тощо. Гарантований державою борг – це загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України з приводу повернення отриманих і непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями.

Рис. 1. Класифікація державного боргу [3, с. 89]

За критерієм валюти залучення державний борг поділяють на борг в іноземній валюті та борг у національній валюті.

У залежності від критерію термінів залучення позик розрізняють:

- короткостроковий борг (терміном погашення – до одного року);
- середньостроковий (із терміном погашення від одного до п'яти років);
- довгостроковий (з терміном погашення понад п'ять років).

Згідно із Бюджетним кодексом України передбачено бюджетну класифікацію державного боргу за типом кредитора і за типом боргового зобов'язання.

Таким чином, зовнішній державний борг – це сукупність боргових зобов'язань держави, що виникли в результаті запозичення держави на зовнішньому ринку. Державний зовнішній борг являє собою заборгованість за кредитами (позиками), залученими з іноземних джерел. Він виступає у вигляді зовнішніх фінансових зобов'язань держави перед нерезидентами. Тобто держава виконує роль позичальника або гаранта погашення цих кредитів (позик) іншими позичальниками.

Література:

1. Бюджетний кодекс України URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. (дата звернення: 20.02.2019)
2. Ватаманюк З.І., Панчишин С.М., Ревенчук С.К. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка: навч. посіб. Київ: Альтернативи, 2005. 608 с.
3. Вахненко Т.П. Державний борг України та його економічні наслідки: моногр. Київ: Альтерпрес, 2000. 152 с.
4. Козюк В.В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України: моногр. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 238 с.
5. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: принципи, проблеми і політика. 14-е видання. Москва: ІНФРА-М, 2003. 972 с.
6. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: КНЕУ, 2002. 240 с.

Дорох Анастасія Ігорівна
Магістратура 1 група Менеджмент,
Хмельницький університет управління та права
Науковий керівник - к .е. н. Бучковська Я. Г.

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Туризм став популярним світовим дозвіллям. Сьогодні він є одним із основних джерел доходу для багатьох країн. Його значення було визнано ще в Манільській декларації про світовий туризм 1980 року як діяльність, що необхідна для життя націй через її безпосередній вплив на соціальні, культурні, освітні та економічні сектори країни та її міжнародні відносини. Дана галузь приносить великі обсяги доходу у місцеву економіку у вигляді оплати товарів і послуг, які необхідні туристам, і становить 30% від світової торгівлі послугами та 6% від загального експорту товарів і послуг. Це також створює можливості для зайнятості в секторі послуг, пов'язаних з туризмом [1, с. 472].